

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 20. aprila 1894.

Politiški oddelek.

Velika in mala politična vprašanja.

Sedanja vlada je naznanila v svojem programu, ko je nastopila, da se morajo odložiti vsa velika politična vprašanja, dokler se ne dovrši volilna reforma. Mi smo takoj to izjavo vsprejeli z nekim nezaupanjem in sedaj se kaže, da nismo imeli napak. Težko je odločiti, je li kako vprašanje veliko ali malo. Tukaj je mnogo odvisno od osebnih nazorov posamičnikov ali strank. Kdo pripisuje jedni stvari večjo važnost nego drugi.

Seveda v pravem zmislu velika politična vprašanja so taka, ki bi kako premenila našo državno organizacijo recimo Zjedinjena Slovenija, češko državno pravo, združenje Dalmacije s Hrvaško itd. Toda vlada najbrž ni mislila tacihi političnih vprašanj, ker ne moremo misliti, da bi sploh taka vprašanja se v tem času resno spravljala na dnevni red. Kak predlog Mladočehov ali pa Dalmatincev o teh stvareh pač ne pride v poštev, ker nima pri sedanjih razmerah prav nobenega upanja, ako se tudi velike stranke ne dogovore, da bodo ovirale take predloge.

Zato si pač moramo misliti, da so koalirane stranke in vlada razdelitev vprašanj v velika in mala razumevale z drugega stališča. Šukljejev govor nam pač more biti nekako kazalo v tej stvari, da si moramo reči, da nekatere stvari nam baš nasprotno dokazujejo. Šuklje je odločno zagovarjal celjsko gimnazijo in videlo se mu je, da po njegovem mnenju to ne spada mej velika politična vprašanja. O koroških ljudskih šolah je pa gospod profesor le mimogrede omenil in je še nekako rekel, da bi najrajše molčal o tem. V tem oziru ni stavil nobene jasne zahteve, temveč le priporočal je je pozornosti koaliranih strank. Videlo se je, da se gospod profesor čuti vezanega, ker ve, da je vprašanje o koroških ljudskih šolah po nazorih koalicije veliko vprašanje.

Po tem bi mi sodili, da mej velika vprašanja spadajo vsake splošne naredbe o narodnem vprašanju, zlasti če se tičejo celih pokrajin. Tudi minister Madejski

je nekoč se izjavil o nekam podobnem smislu. Obetal je, da bode se že oziral na pritožbe zastran posamičnih ljudskih šol. Od naše vlade sedaj nimamo pričakovati, da bi izdala kako občno naredbo zastran jezikovnih razmer v meševitih pokrajinah, ravno tako pa tudi nimamo pričakovati, da bi pravosodni minister izdal kako občno naredbo zastran rabe slovenščine pri sodiščih. Dopustljive so torej le pritožbe zastran posamičnih šol, zastran posamičnih slučajev v uradnem poslovanju.

Kdo si bode morda mislil, da je to vse jedno, vsaj vendar tudi po tem potu lahko pridemo do svojih pravic. Če pa stvar bolje pogledamo, je pa sedanje stanje zares neznosno. Le pomislimo, v kolikih šolah se še prezira slovenščina in za vsako teh šol bi bilo potrebno se pritoževati do najvišjih instanc. Koliko je za to treba potov, truda in denarjev. Naposled je pa tudi težavno včasih pridobiti dotične faktorje, da bi se uneli za stvar. Tukaj ali tam kak občinski odbor spozna, da bi bilo dobro, ko bi bila šola slovenska, ali za pritožbe pa vendar niso občinski odborniki, ker skušnje kažejo, da se stvar ne privede hitro do cilja in se poleg tega še zamerijo pri nekaterih uradih.

Še težje je pa z uradnim poslovanjem. Tega pač ni pričakovati, da se bode preprosti kmet pritoževal proti nemškemu odlokom, ker je že znano, da ne hodi rad okrog gospodske. Pa tukaj je še nekaj drugega. Marsikdo se tudi boji zahtevati slovenski odlok, ker se boji, da bi se ne zameril gospodom in bi to morda utegnilo škodovati njegovi stvari sami. Mi sicer vemo, da so naši sodniki nepristranski, da zaradi tega ne bodo drugače sodili, če se od njih zahteva slovanski odlok; ali kmet pa ne ve, da so za sodnike le zakoni merodajni in zatorej si tudi prizadeva, da kako drugače ne razdraži gospoda sodnika oziroma gospoda okrajnega glavarja, če gre za kako stvar, ki spada v poslednjega področje.

Iz tega je razvidno, da sedanje stanje za nas povsem ni ugodno in zatorej ne moremo biti zadovoljni, da nekateri slovenski poslanci za tako ceno podpirajo koalicijo. Če vlada tako stvar razumeje, pač nimamo nobenega povoda za koalicijo hoditi v ogenj in le obžalujemo, da ne-

kateri slovenski poslanci še ceptajo za vlado. Če hočemo hoditi povsod pot pritožbe, to tudi lahko, če naši poslanci vlade ne podpirajo. Koalicija nam torej ne daje najmanjšega dobička, pač pa nam preti od nje nevarnost, da nam gospodje skujejo volilno reformo, po kateri bomo avstrijski Slovani za tako dolgo porinjeni v manjšino, dokler bode narodna ideja vplivala na politiko, da torej morda ne pridemo nikdar povsem do vseh svojih pravic.

Vemo, da kdo poreče, da sodimo prečrno. Rekel bode le pogledjte na Primorsko. V Trstu, Gorici in Primorji so sodišča dobila povelje, da se morajo avskultanti učiti slovenščini, in tudi se nekaj ukrenilo, da bodo za okoliš tržaškega nadsodišča od najvišjega sodišča prihajale odločbe v jeziku, v katerem se je obravnavalo pred prvim sodnikom.

Ti dve naredbi nam pač le kažeta, da smo mi povsem prav od začetka sodili o koaliciji, samo to je, da smo bili nekaj preoptimistični. Rekli smo, da se utegne Slovincem v Primorji kaj dovoliti, ker za Lahe niso tako naudušeni na Dunaji, kakor za Nemce. Na germanizacijo pa na Primorskem ni misliti. Reči moramo, da še vse več smo pričakovali, da bode vlada storila za Slovence na Primorskem. Bili smo že preverjeni, da vsak čas dobimo kake slovenske paralelke v Gorici, Trstu ali pa v Istri. Toda vlada tudi tukaj ni tako nagla. Sicer pa na Primorskem že državni interesi zahtevajo podporo slovanstva. Naj bi Slovenci tudi ne bili v koaliciji, bi vlada že iz državnih ozirrov ne mogla prezirati na Primorskem Slovanov.

Zakaj pa vlada na Štajarskem in Koroškem jednako ne postopa, tako v Trstu in Gorici. Zakaj se pa v Celovcu ne zahteva vsaj od nekaterih avskultantov, da dokažejo znanje slovenščine, to je od tistih, ki kdaj mislijo službovati v slovenskih krajih. Zakaj bi pa za okolico graškega nadsodišča za Slovence ne prihajali od najvišjega sodišča slovenski odloki. Seveda to je drugače. Štajarska in Koroška spadata k tistim deželam, katere Nemci še za svoje reklamujejo, dočim so že obupali, da bi Primorje kedaj pridobili za nemško kulturo. Vidi se pa takoj, da se vlada ne ravna po nobenih pravih načelih, temveč so jej jedino vodilo nemški interesi.

Sicer pa niso jedine niti koalirane stranke, kaj spada mej velika vprašanja. Dočim je Šuklje slovensko celjsko gimnazijo prišteval mej majhna politična vprašanja, jo zmatra Menger in ž njim večina levičarjev za veliko vprašanje. Vsekako pa bode tako različno tolmačenje nam Slovincem še v veliko neprimliko. Nikomur nečemo kaj očitati, ali reči pa moramo, da so napak nekateri slovenski poslanci storili, da so vladi na slepo obljubili pomoč, ne da bi se bilo poprej dognalo, katera politična vprašanja se imajo zmatrati za velika, katera ne, da bi po tem kako tolmačenje nam v škodo ne bilo mogoče. To bi ne bilo lahko dognalo. Le resno besedo naj bi bili govorili z načelnikom konservativnega kluba in zahtevali od njega, da o tem vso jasnost dožene s Poljaki, levičarji in vlado. Ob začetku koalicije so slo-

venski poslanci bili faktor, s katerim se je poštevalo. Žal, da niso porabili prilike in se dali vladi in levičarjem speljati — na led.

Politični pregled.

Slovenščina na pošti. — Dne 8. t. m. je nekdo v Šmarji pri Jelšah dal na pošto neko stvar, ki se lahko spridi s slovenskim naslovom. Na naslovu je bilo jasno zapisano, da je pošiljatev namenjena v Juršince pri Ptuj. Tudi je bilo zapisano, kaj je v paketu. To pošiljatev poslali so na Kranjsko od tod celo na Reko. Čez štirinajst dni je pač pošiljatev prišla v Juršince, seveda se adresat ni posebno zveselil adresa, ker je bila pošiljatev spridena. Po našem mnenju je tako postopanje neopravičljivo, ker se iz krajevnega imenika štajerske vojvodine vsakdo lahko prepriča, kje so Juršince. Tukaj se nam dozdeva, da je pri tem pač nekoliko hudomušnosti. Pač bi bilo dobro, ko bi kompetentni krogi kaj storili proti takemu postopanju.

Slovenska gimnazija v Celji. — Na Dunaji je bil shod društva „Deutscher Verein“, na katerem se je ugovarjalo slovenskim paralelkam v Celji. K temu shodu so bili povabljeni vsi nemški nacijski in liberalni poslanci. Prišlo je pa le malo poslancev, največ iz Štajerske. Nemških liberalcev nobeden ni prišel, ker gospodje si ne dajo vezati rok, od kar so vladna stranka. Če bodo videli, da so razmere take, da bodo v svoje namene potrebovali Slovencev iz Hohenwartovega kluba, bodo privolili v celjske slovenske paralelke. Najhuje sta govorila proti slovenskim paralelkam dr. Kokoschinegg in Foregger. Prvi je tožil, da je Kranjsko za nemštvo že zgubljeno, da že Štajerski in Koroški preti nevarnost. Ljudske šole na Dolenjem Štajerji so največ že v slovenskih rokah. Potem je slikal, kake so razmere za nemštvo v Celji vedno neugodnejše. Celo na gimnaziji je večina slovenskih profesorjev. Sicer je pa ta nemški politik dal nam jako lepo spričevalo, katerega ne smemo pozabiti. Rekel je, da smo Slovenci v vseh ozirih napredovali v poslednjih dvajsetih letih. Morda gospod Kokoschinegg še pride do prepričanja, da bi se Slovenci izhajali brez nemške kulture. Foregger se je pritoževal, da se premalo podpira „Südmarek“ in splah premalo stori za nemštvo. Splah je pri tem zborovanju se videlo, da tudi mej Nemci samimi že mineva naudušenje za germanizacijo, in da se že samo boje, da zgube ves vpliv v slovenskih pokrajinah. Da se je na zadnje jednoglasno vsprejela resolucija zoper slovenske paralelke v Celji, nam ni treba omenjati.

Kossuthova zadeva v ogerski zbornici. — Poslanec Ugron je predlagal v zbornici poslancev, da se vladi izreče nezaupanje, ker se ni udeležila pogreba Kossuthovega in ni dala razobesiti ob Kossuthovi smrti črnih zastav na vladnih poslopih. Ministerski predsednik je rezko odgovoril Ugronu, da niti ne pozna dolžnosti ustavne vlade. Kossuth do zadnjega ni priznal sedanjega postavnega reda. Krone vlada ne more zmatrati za brezpraven faktor. Na to se je Ugrenov predlog odklonil z veliko večino.

Civilni zakon na Ogerskem. — Z nenavadno veliko večino je ogerska zbornica poslancev vsprejela predlogo o civilnem zakonu za podlago potrebni debati. Pri zborovanju je manjkalo samo 25 poslancev. Za predlogo jih je glasovalo 281 proti njej pa le 106. Večina je tako velika, da jo niti v vladnem taboru niso pričakovali take. Proti predlogi je glasovala pred vsem narodna stranka, kateri je vodja grof Aponyi, toda že od te stranke jih je 10 glasovalo za vlado. Od Ugrenove stranke so Ugron sam in še nekaterimi pristaši glasovali proti civilnemu zakonu, velika večina se je izrekla za civilni zakon. Lahko si mislimo, kako da je potrta opozicija. V podrobni debati se skoraj nič več ni ustavljala, in zatorej se vse gladko vršilo. Vladna zmaga je tem večja, če se pomisli, da